

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2015

FIZYKA

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza

EFAP-R0-**100**-2306

DATA: **15 czerwca 2023 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

Zadanie 1.

Ze szczytu równi pochyłej puszcza się kulkę. Kulka stacza się z równi bez poślizgu. Po stoczeniu się z równi kulka porusza się dalej wzdłuż prostej po poziomo ułożonym dywanie. Ruch kulki po dywanie został sfilmowany. Dzięki temu wyznaczono wartości v prędkości kulki na dywanie w kilku ustalonych położeniach x , licząc od punktu $x = 0$ końca równi pochyłej. Następnie obliczono wartości v^2 . Wyniki doświadczenia oraz niepewności Δ_{v^2} wielkości v^2 przedstawiono w poniższej tabeli. Pomiar x przyjmij za dokładny.

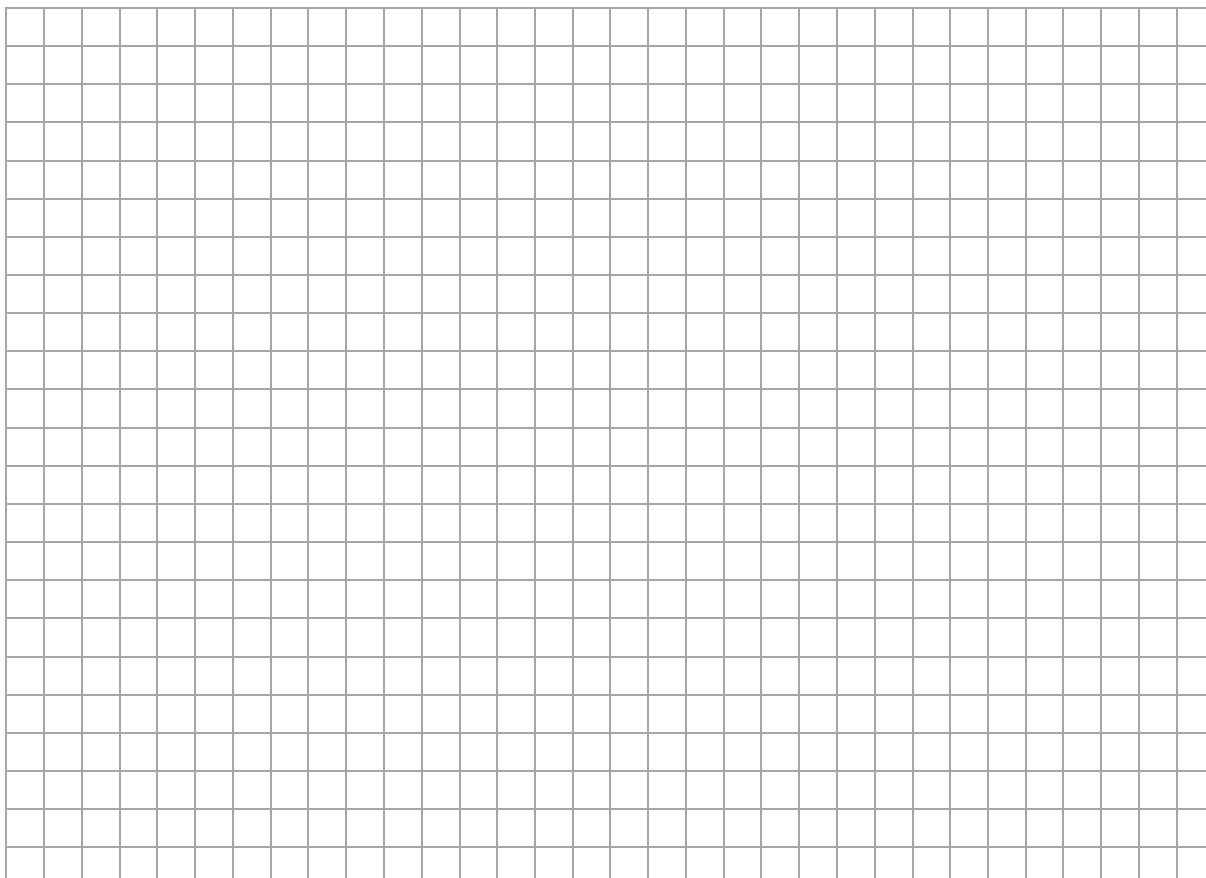
$x, \text{ m}$	0	0,20	0,40	0,60	0,80
$v^2, \text{ m}^2/\text{s}^2$	0,098	0,078	0,054	0,037	0,014
$\Delta_{v^2}, \text{ m}^2/\text{s}^2$	0,004	0,004	0,003	0,003	0,002

W zadaniach 1.1.–1.2. przyjmij, że ruch postępowy kulki po dywanie był ruchem jednostajnie opóźnionym z przyspieszeniem o wartości bezwzględnej a . Prędkość kulki na początku ruchu po dywanie, czyli w $x = 0$, oznaczmy jako v_0 . Zależność między kwadratem wartości prędkości kulki a przebytą drogą $s = x$ i wartością przyspieszenia a wyraża się wzorem:

$$v^2 = v_0^2 - 2as$$

Zadanie 1.1. (0–2)

Wyprowadź wzór $v^2 = v_0^2 - 2as$ podany we wstępie do zadania 1. Zapisz odpowiednie równania oraz przekształcenia prowadzące do uzyskania powyższej postaci tego wzoru.

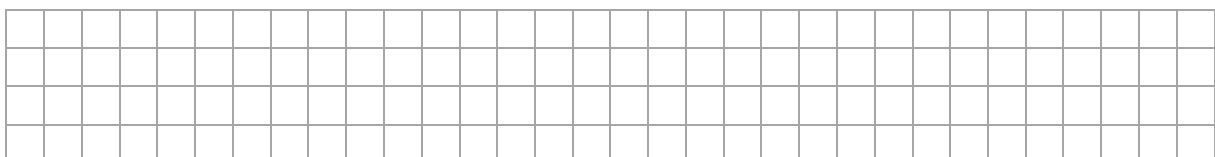
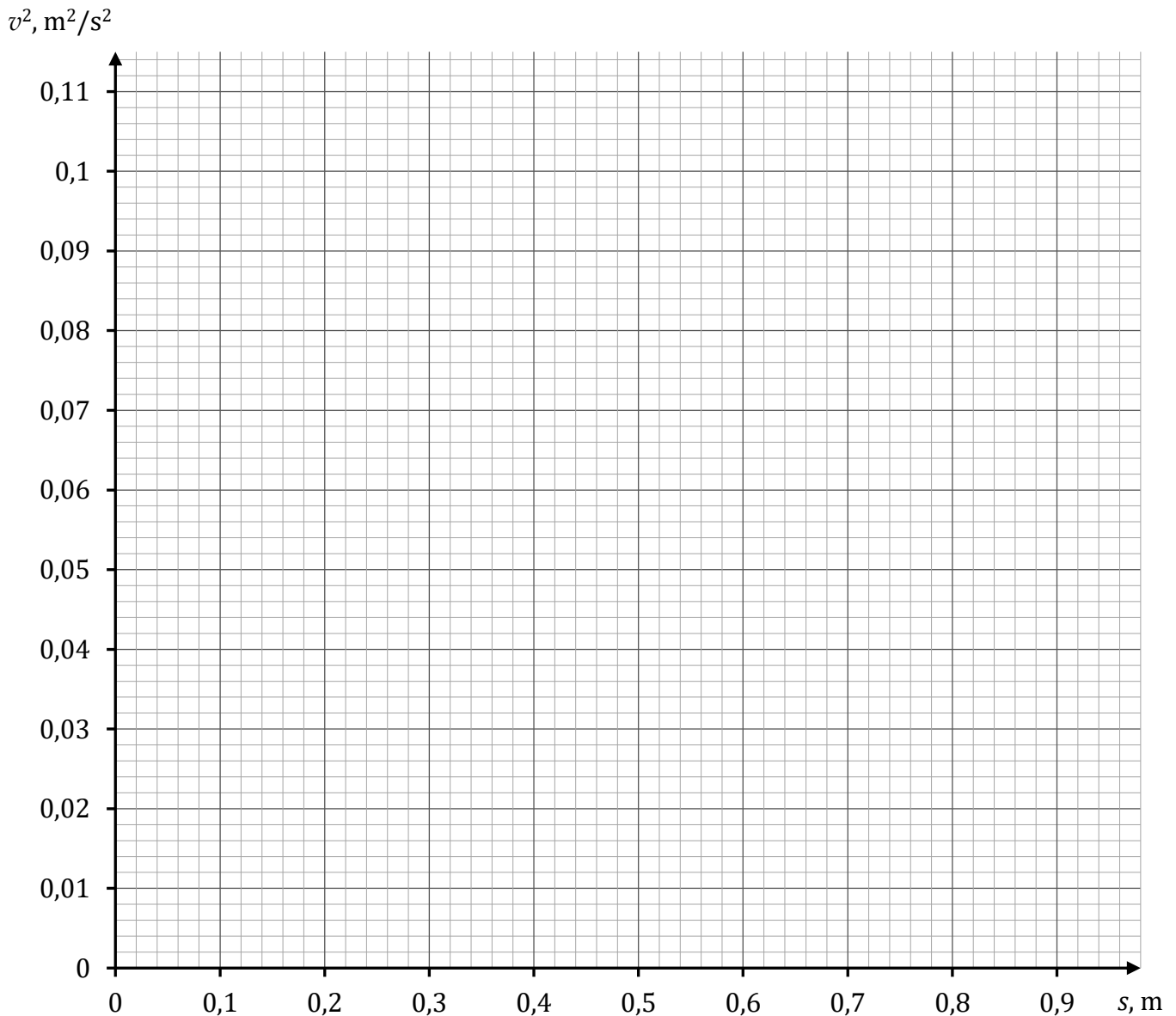

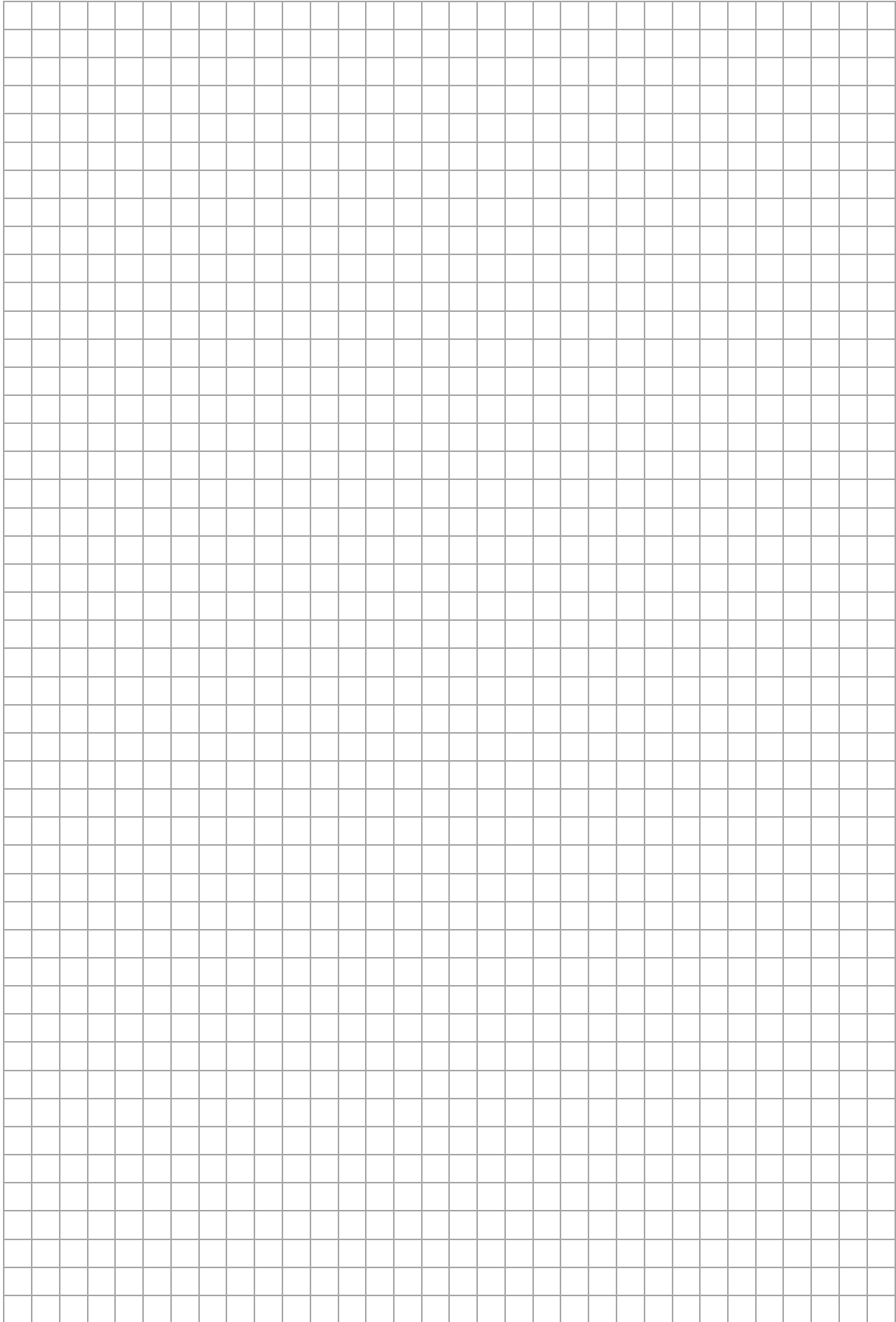
Zadanie 1.2. (0–4)

W układzie współrzędnych (s, v^2) poniżej narysuj wykres zależności $v^2(s)$ – kwadratu prędkości kulki na dywanie od drogi. Zaznacz punkty pomiarowe oraz niepewności Δ_{v^2} oraz narysuj prostą najlepiej dopasowaną do punktów pomiarowych.

Na podstawie wykresu wyznacz wartość przyśpieszenia a kulki na dywanie oraz drogę s_z , jaką przebyła kulka na dywanie aż do zatrzymania się.

Uwaga! Rozwiązania prowadzące do wyznaczenia a oraz s_z , które nie wykorzystują wykresu (tylko same dane z tabeli), nie będą zgodne z poleceniem.

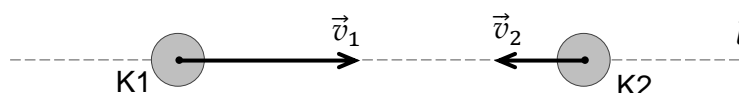

Zadanie 2.

Dwie identyczne kule K1 i K2, każda o masie m , poruszają się naprzeciwko siebie w inercyjnym układzie odniesienia $\mathcal{U}$ z prędkościami $\vec{v}_1$ (kula K1) oraz $\vec{v}_2$ (kula K2). Środki kul poruszają się wzdłuż prostej l . Wartości prędkości tych kul przed zderzeniem spełniają równanie:

$$v_1 = 2v_2$$

Sytuację przed zderzeniem kul ilustruje rysunek poniżej.

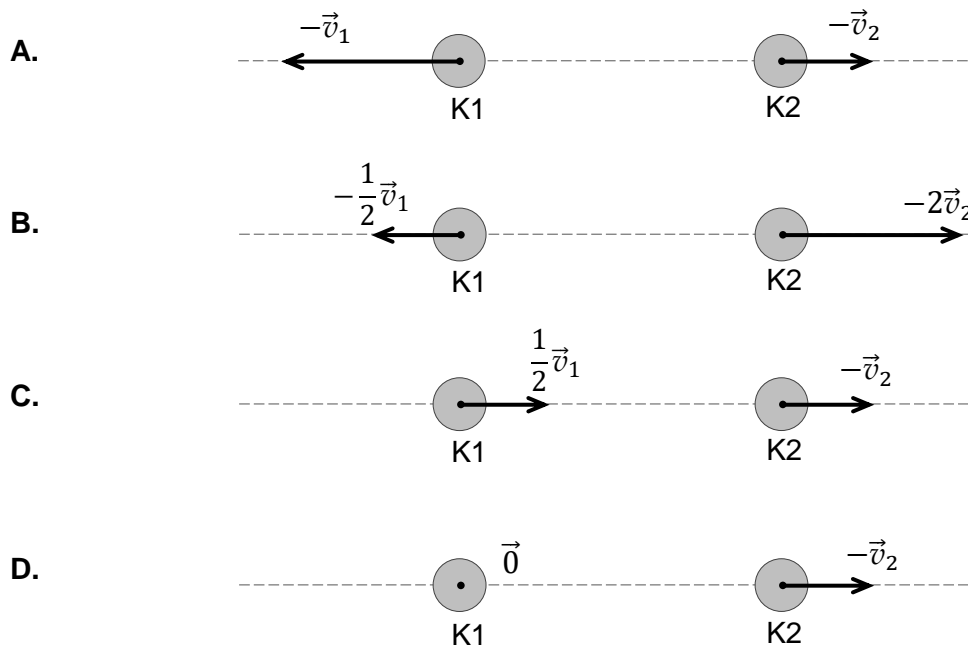

Zadanie 2.1. (0–1)

Założmy, że zderzenie kul K1 i K2 było doskonale sprężyste. Pomijamy siły tarcia.

Na którym rysunku (A–D) prawidłowo narysowano i oznaczono wektory prędkości kul bezpośrednio po zderzeniu w układzie odniesienia $\mathcal{U}$? Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wskazówka! Długości wektorów odpowiadają wartościom prędkości kul. W zadaniu nie trzeba wykonywać obliczeń – wystarczy sprawdzić, czy spełnione są zasady zachowania odpowiednich wielkości fizycznych.

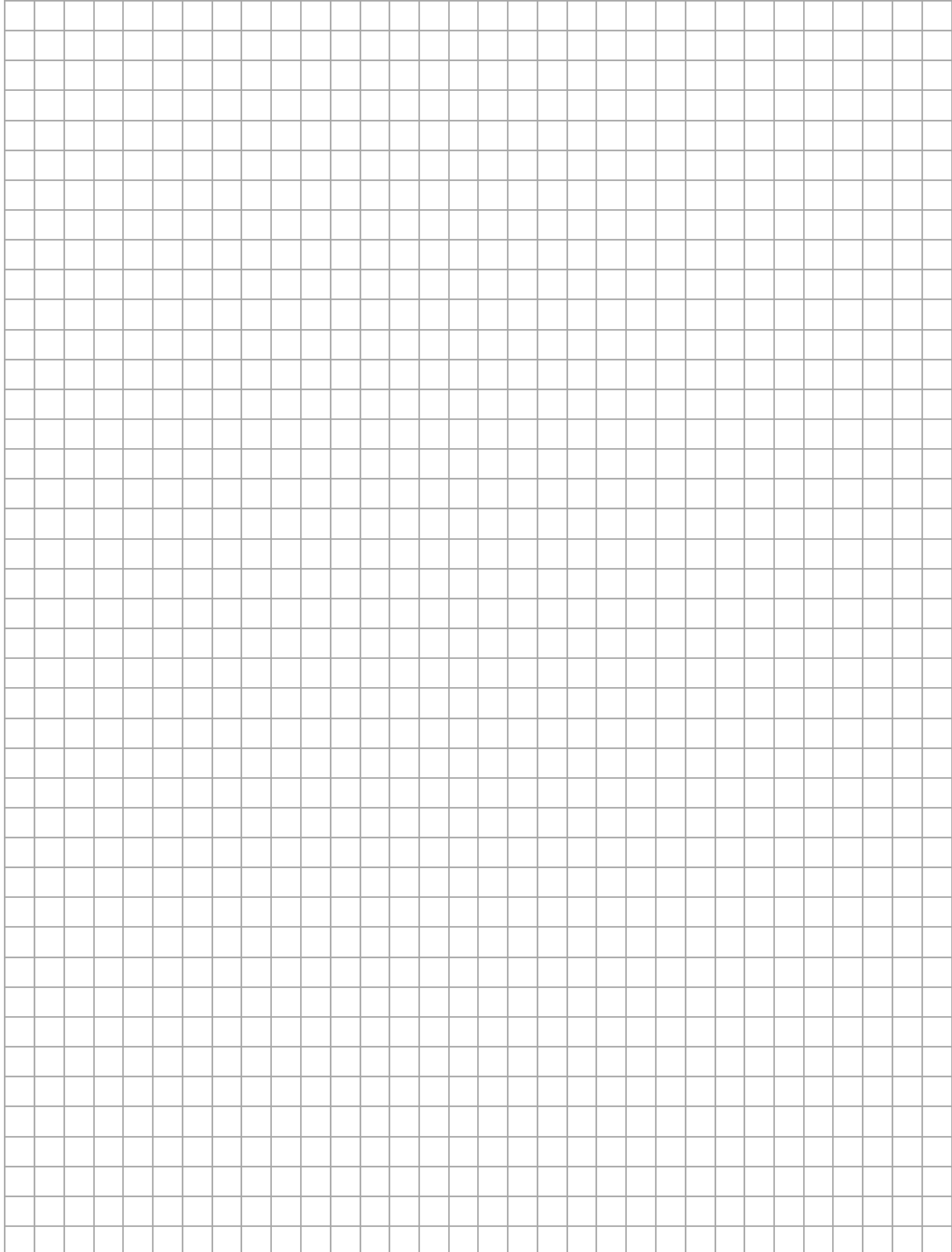

Brudnopis																			

Zadanie 2.2. (0–4)

Założmy, że w wyniku innej realizacji tego zderzenia obie kule połączyły się trwale.

Oblicz, jaką część początkowej (przed zderzeniem) łącznej energii kinetycznej ruchu postępowego utracił układ kul w wyniku takiego zderzenia.

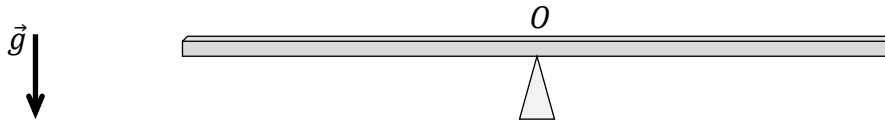

Zadanie 3.

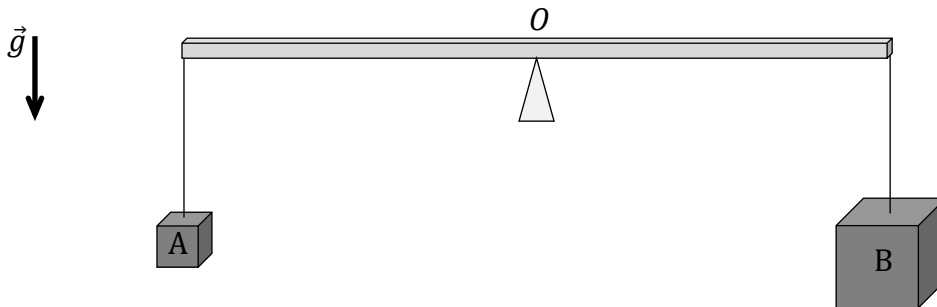
Jednorodna belka podparta w punkcie O – w środku swojej długości – utrzymuje się nieruchomo w pozycji poziomej (zobacz rysunek 1.).

Rysunek 1.

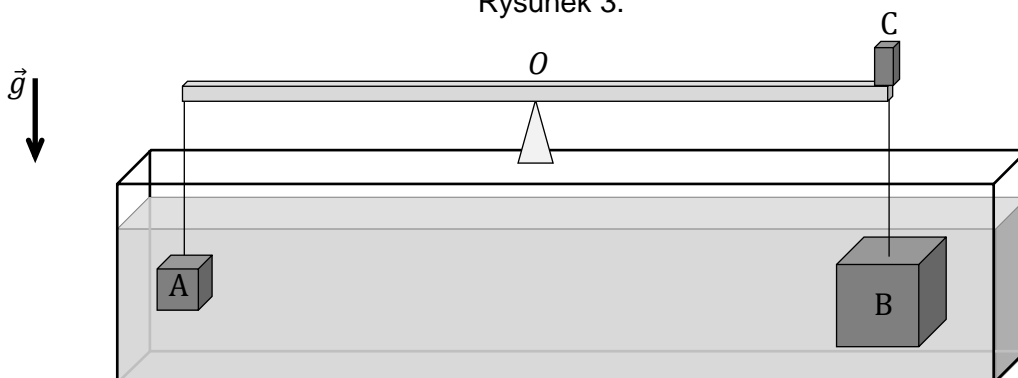
W pierwszym etapie doświadczenia, na przeciwległych końcach tej belki zawieszono (na cienkich, lekkich nitkach) dwa jednorodne klocki A i B. Klocki były wykonane z różnych materiałów i miały kształty sześcianów o krawędziach odpowiednio $a_A = 2$ cm i $a_B = 4$ cm. Po zawieszeniu klocków belka wciąż pozostawała w równowadze (zobacz rysunek 2.).

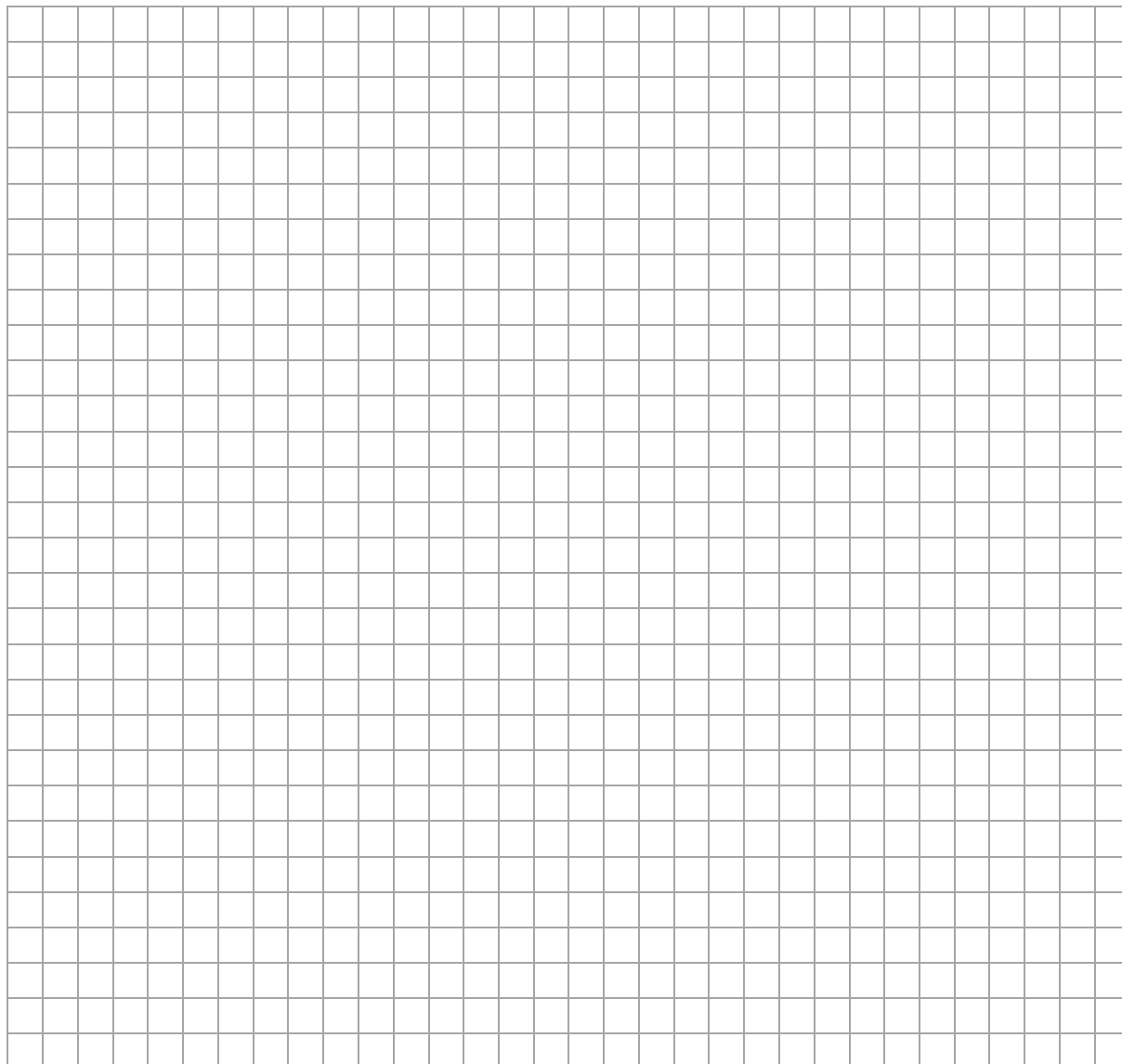
Rysunek 2.

W drugim etapie doświadczenia obydwa sześciany zanurzono całkowicie w naczyniu z wodą o gęstości $\rho_w = 1000$ kg/m³, a belkę zrównoważono dodatkowym ciężarkiem C, który położono na jednym z końców belki (zobacz rysunek 3.). Belka w ten sposób zrównoważona utrzymywała się nieruchomo w pozycji poziomej.

Rysunek 3.

Zadanie 3.1. (0–4)**Oblicz masę ciężarka C.****Zadanie 3.2. (0–2)****Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.**

Zrównoważenie belki z zanurzonymi sześcianami można osiągnąć

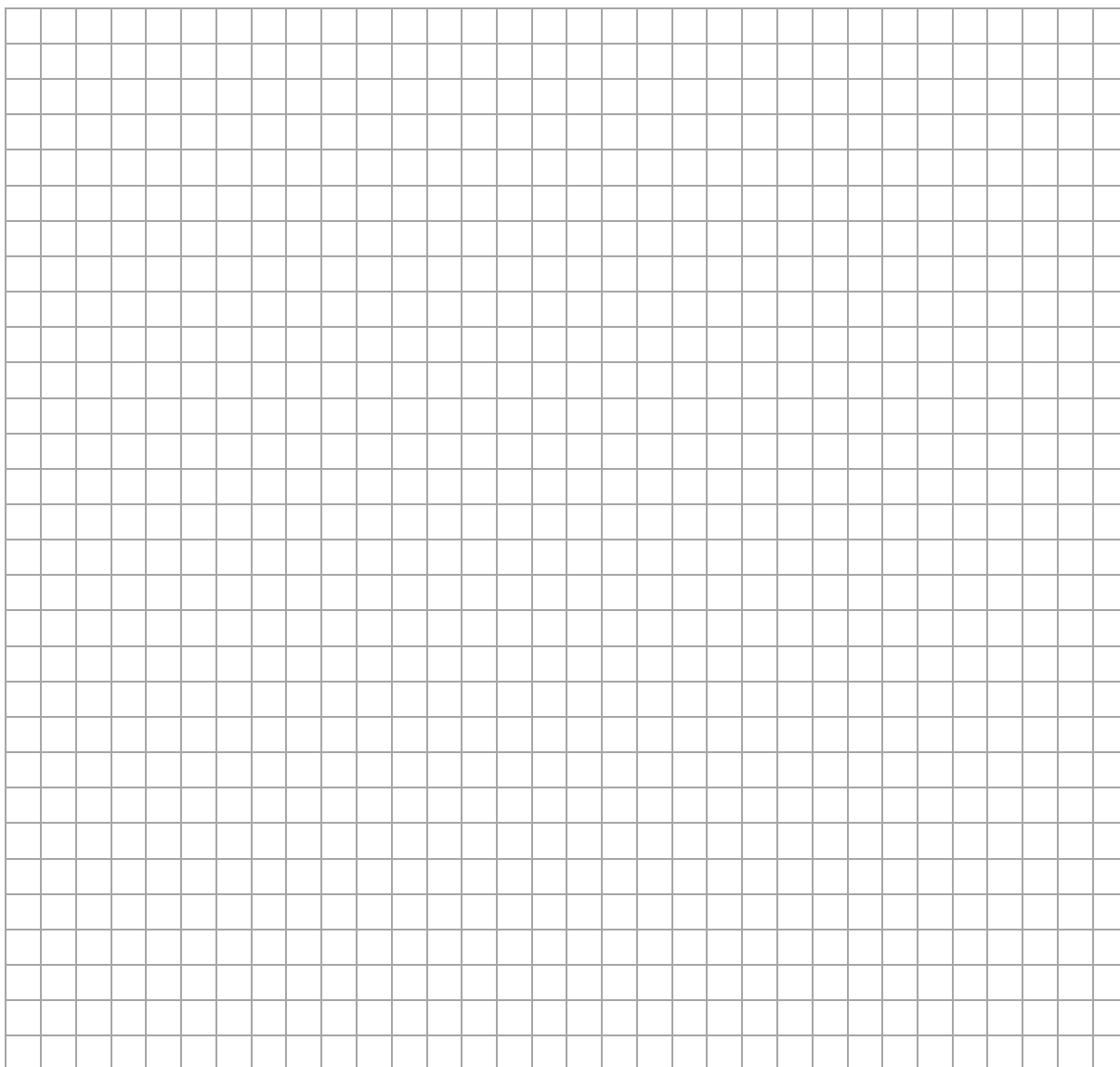
1.	bez użycia dodatkowego ciężarka, gdy przesunie się punkt zawieszenia klocka A bliżej punktu O podparcia belki.	P	F
2.	bez użycia dodatkowego ciężarka, gdy przesunie się punkt O podparcia belki w stronę klocka B.	P	F
3.	w cieczy o mniejszej gęstości niż gęstość wody, gdy zamiast ciężarka C położymy ciężarek o mniejszej masie.	P	F

Zadanie 6.2. (0–1)

Po wykonaniu ostatniego (piątego) pomiaru otwarto zawór w cylindrze. Wskutek tego powietrze gwałtownie się rozprężyło i część powietrza wydostała się z cylindra. Tłok był w tym czasie nieruchomy.

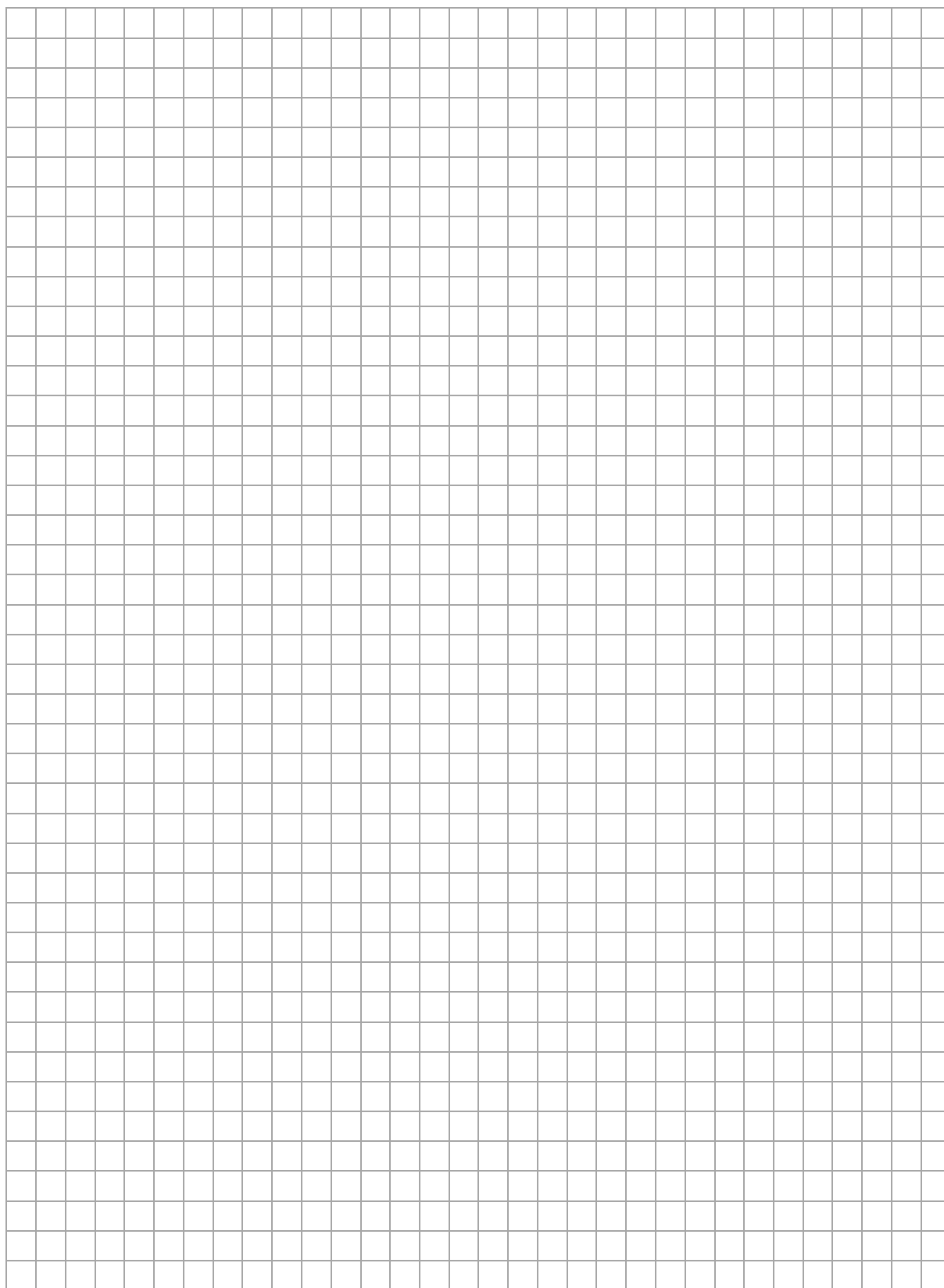
Dokończ zdanie. Zaznacz odpowiedź A, B albo C i jej uzasadnienie 1., 2. albo 3.

Natychmiast po rozprężeniu gazu w cylindrze termometr wskazał temperaturę

A.	niższą od 22 °C,	ponieważ	1.	gaz pobrał energię z otoczenia.
B.	równą 22 °C,		2.	otwarcie zaworu nie wpływa na temperaturę gazu.
C.	wyższą od 22 °C,		3.	gaz wykonał pracę kosztem energii wewnętrznej.

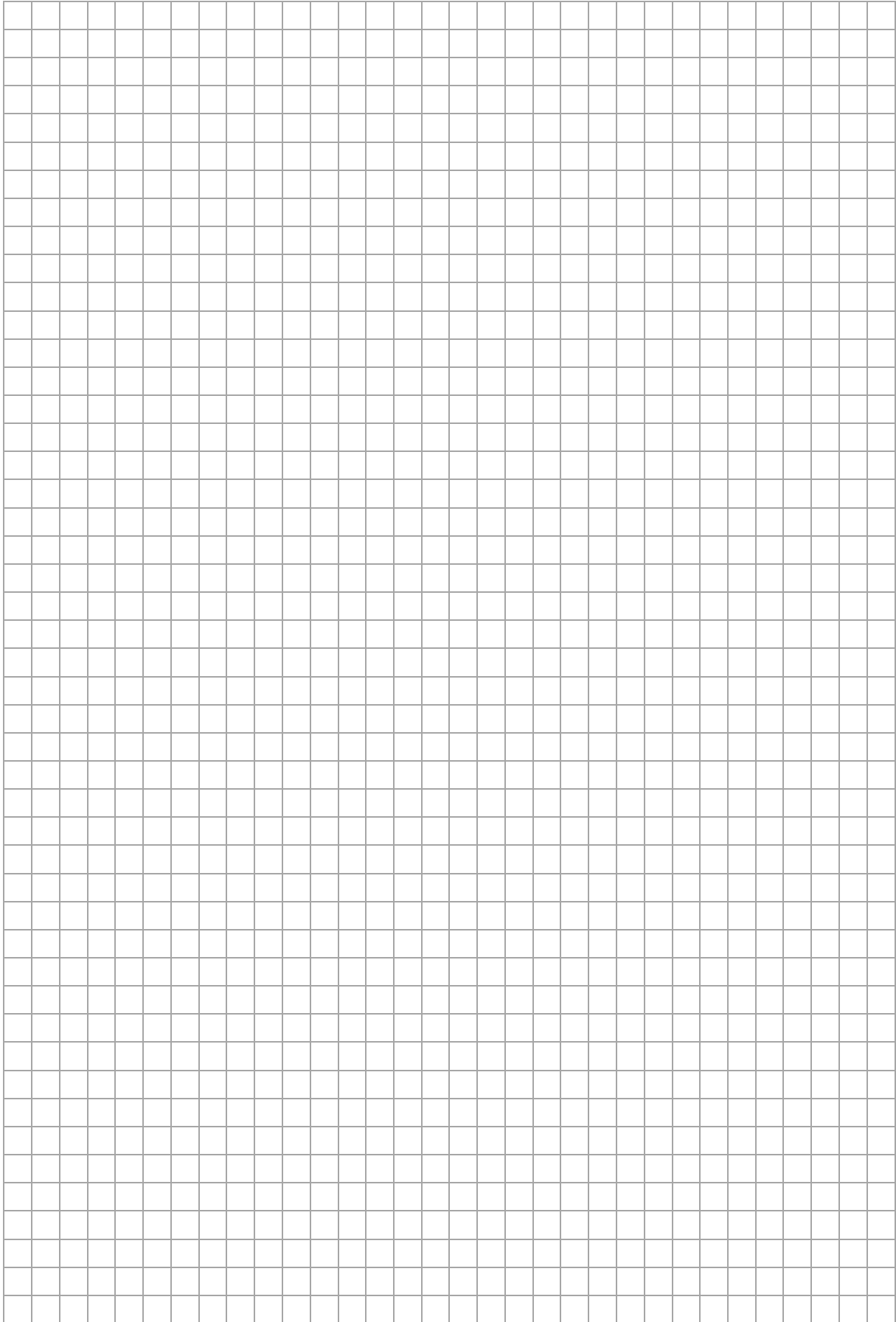
Zadanie 6.3. (0–3)

Oblicz gęstość powietrza w cylindrze podczas pomiaru nr 5. Wynik podaj zaokrąglony do trzech cyfr znaczących.

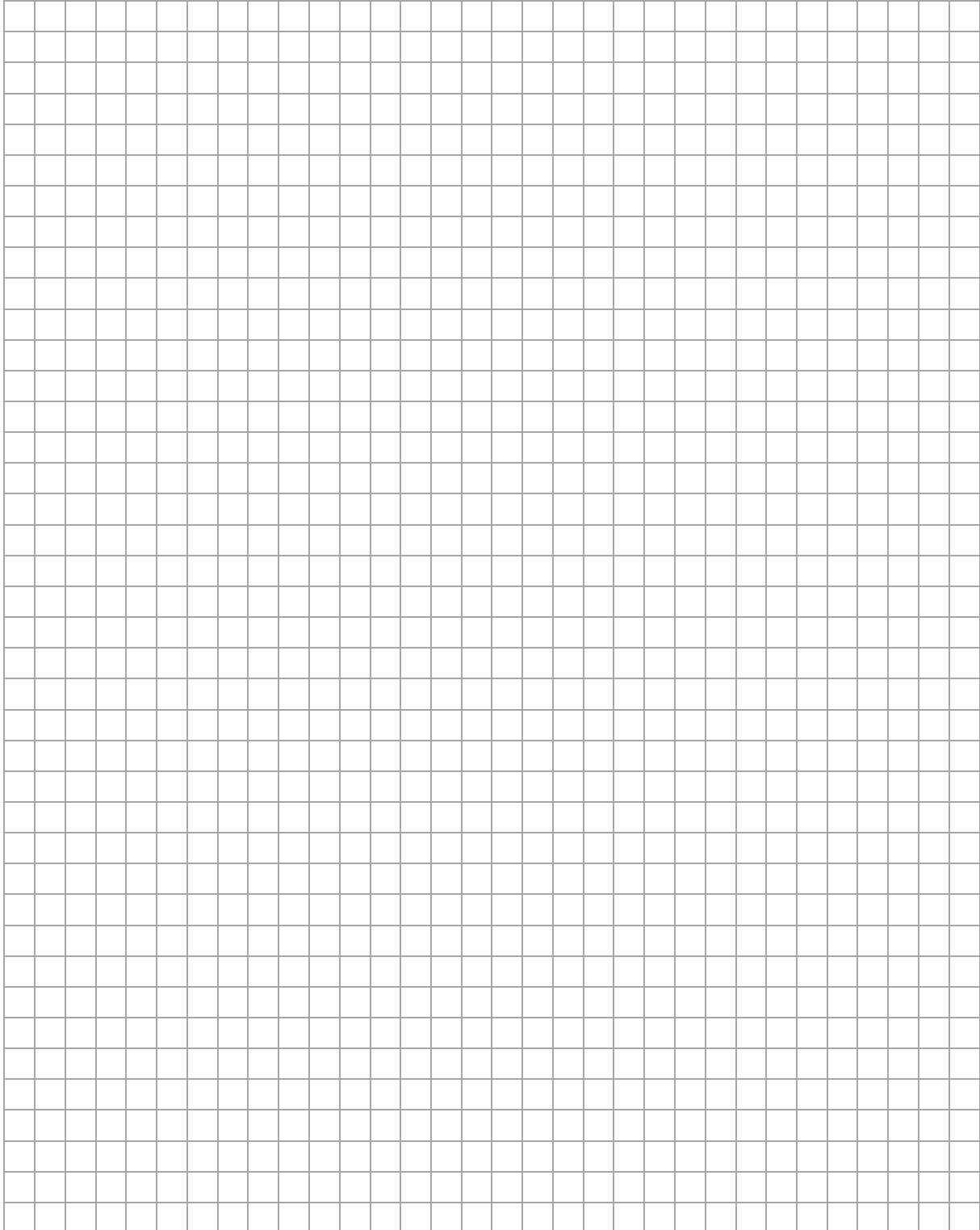

Zadanie 8.3. (0–3)

Promień orbity, po której porusza się dookoła Jowisza jego księżyc Europa, oraz okres obiegu tego księżycyca po orbicie, wynoszą odpowiednio:

$$r_E \approx 6,711 \cdot 10^5 \text{ km} \quad T_E \approx 3,551 \text{ dób ziemskich}$$

Oblicz masę Jowisza. Wynik podaj zaokrąglony do trzech cyfr znaczących.

Zadanie 9.

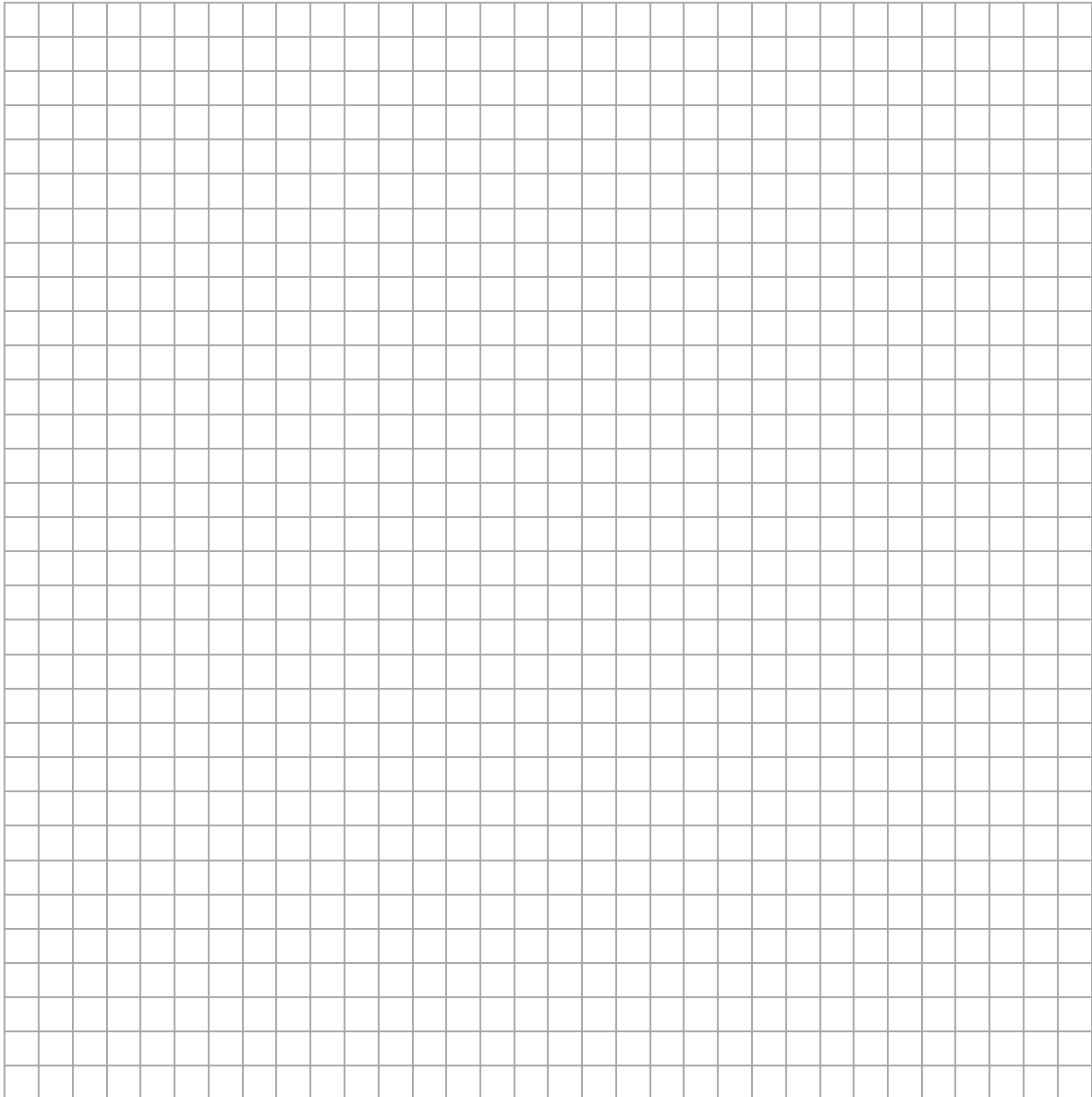
W początkowo spoczywającym atomie wodoru, w wyniku przejścia elektronu z poziomu energetycznego $n = 2$ na poziom energetyczny $n = 1$, został wyemitowany foton. Wskutek emisji fotonu atom wodoru doznał odrzutu.

Przyjmij do obliczeń masę atomu wodoru $m_{at} \approx 1,6735 \cdot 10^{-27}$ kg.

Wskazówki: (1) Do określenia energii kinetycznej atomu lub pędu atomu możesz używać wzorów mechaniki klasycznej Newtona. (2) Związek między energią fotonu i pędem fotonu jest następujący: $E_{fot} = cp_{fot}$, gdzie c jest wartością prędkości światła w próżni.

Zadanie 9.1. (0–3)

Wyprowadź wzór pozwalający wyznaczyć $E_{kin\ at}$ – energię kinetyczną, jaką uzyskał atom wodoru w wyniku odrzutu – w zależności od: energii E_{fot} emitowanego fotonu, masy m_{at} atomu wodoru oraz wartości c prędkości światła w próżni.

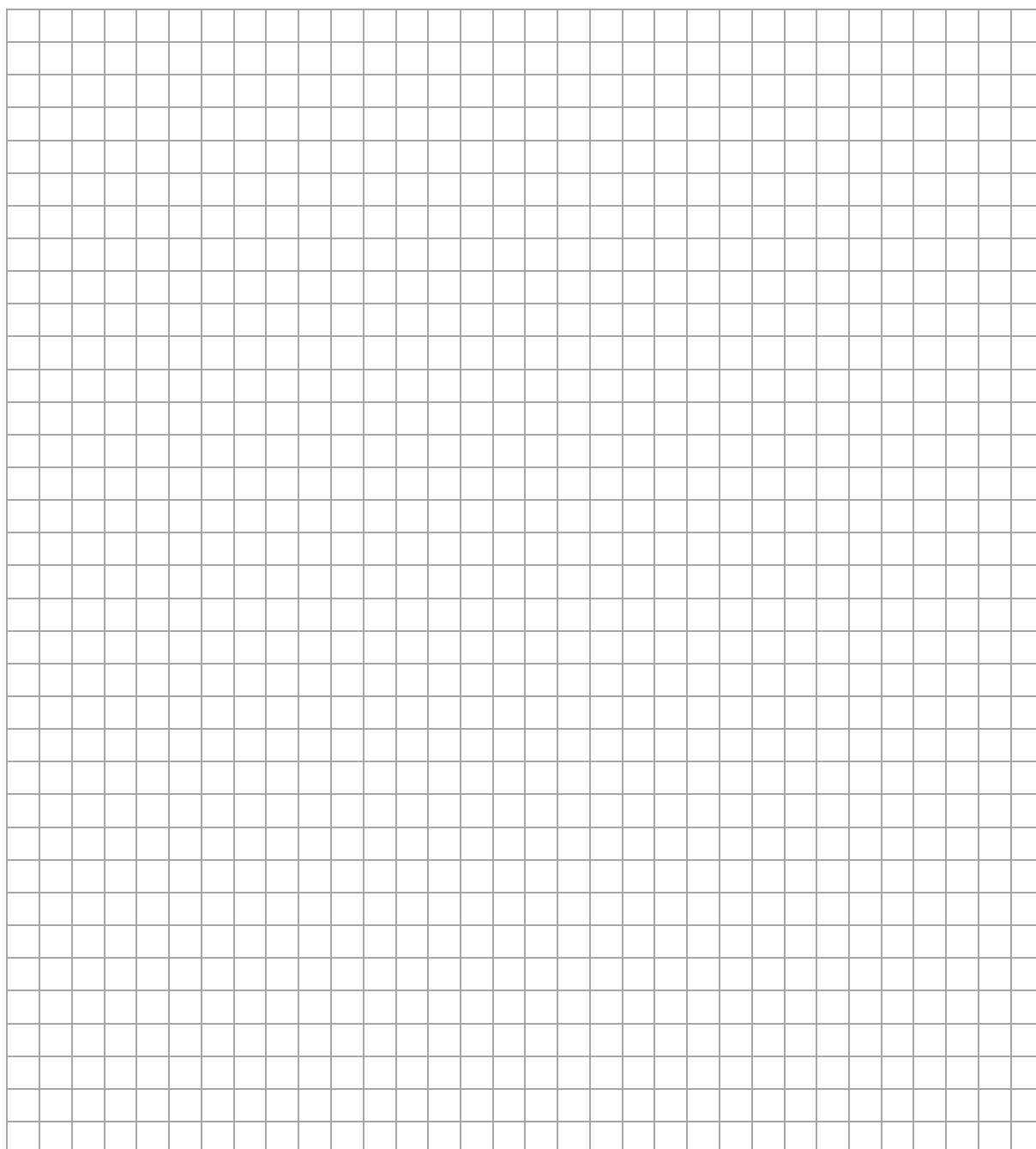

Zadanie 9.2. (0–3)

Wiadomo, że energia fotonu emitowanego podczas opisanego przejścia w atomie wodoru jest dużo większa (o kilka rzędów wielkości) od energii kinetycznej atomu uzyskanej w wyniku odrzutu. Można więc przyjąć, że odrzut atomu praktycznie nie wpływa na energię emitowanego fotonu.

Oblicz wartość prędkości (odrzutu) atomu wodoru po emisji fotonu.

Wskazówka: Skorzystaj z zasady zachowania pędu oraz zasady zachowania energii dla układu atom – foton, oraz z faktu, że energia kinetyczna atomu jest pomijalnie mała w porównaniu z energią fotonu.

Zadanie 10.

Wiązkę protonów przyśpieszono w polu elektrycznym napięciem $U = 270$ kV od prędkości początkowej równej 0 do prędkości o wartości v . Przyśpieszona wiązka protonów pada na tarczę zawierającą jądra litu ${}^7_3\text{Li}$. W wyniku zderzenia pojedynczego protonu z nieruchomym jądrem litu ${}^7_3\text{Li}$ powstały dwie cząstki α .

Całkowita energia kinetyczna cząstek α jest większa od energii kinetycznej protonu padającego na tarczę.

Masy jąder i cząstek uczestniczących w opisanej reakcji jądrowej, wyrażone w jednostkach atomowych, mają następujące wartości:

$$m_p = 1,007276 \text{ u} \quad \text{– masa protonu}$$

$$m_\alpha = 4,001506 \text{ u} \quad \text{– masa cząstki } \alpha \text{ (jądra helu } {}^4\text{He)}$$

$$m_{\text{Li}} = 7,014357 \text{ u} \quad \text{– masa jądra litu } {}^7_3\text{Li}.$$

Zadanie 10.1. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Suma mas jądra litu ${}^7_3\text{Li}$ i protonu jest większa od sumy mas dwóch cząstek α .	P	F
2.	Energia wiązania jądra litu ${}^7_3\text{Li}$ jest większa od sumy energii wiązań dwóch jąder helu ${}^4\text{He}$.	P	F
3.	Suma mas czterech oddzielnych nukleonów tworzących jądro helu ${}^4\text{He}$ jest większa od masy jądra helu.	P	F

Zadanie 10.2. (0–1)

Zapisz równanie reakcji jądrowej opisanej we wstępie do zadania. W zapisie reakcji uwzględnij liczby masowe oraz liczby atomowe.

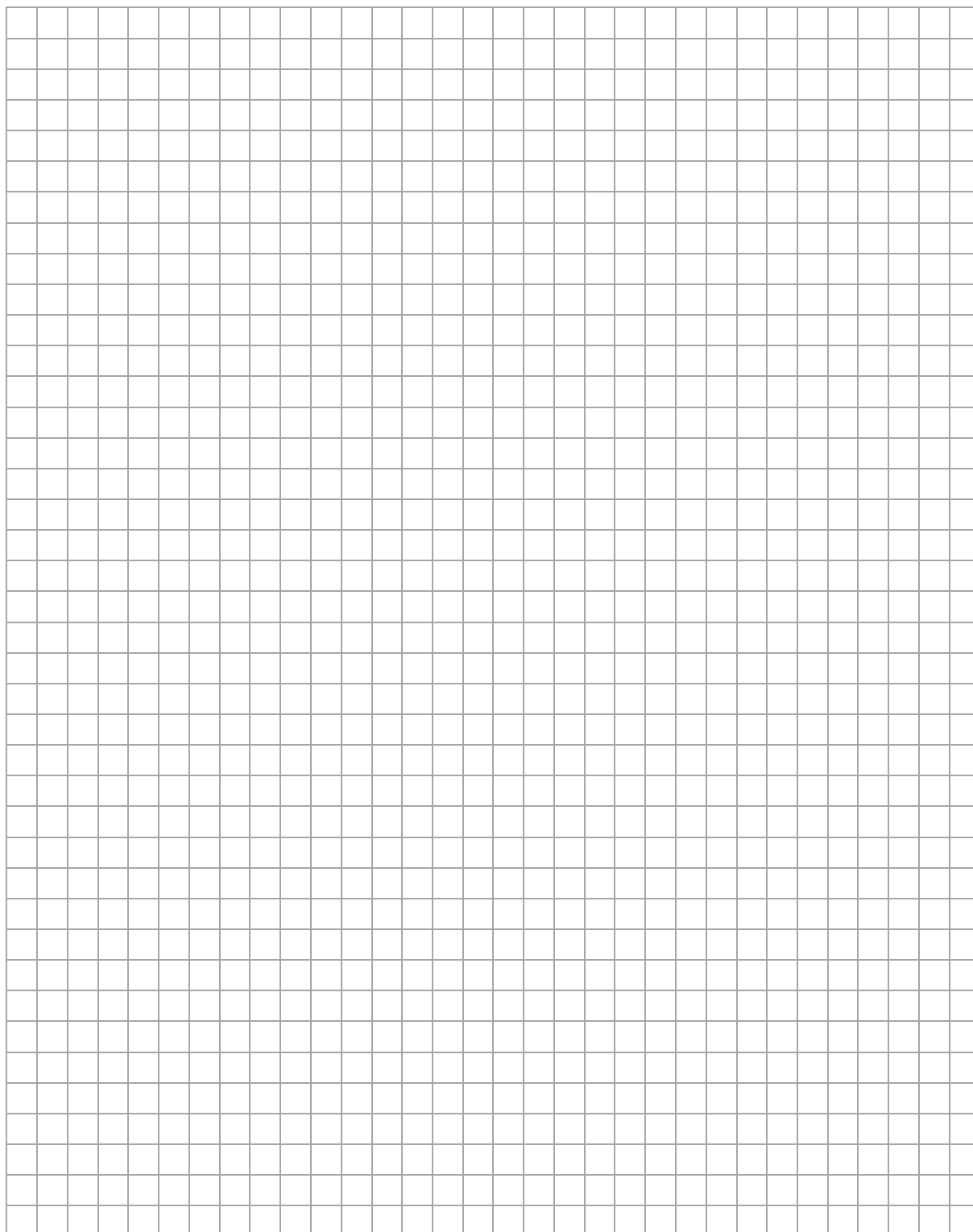
Równanie reakcji:

Zadanie 10.3. (0–3)

Oblicz łączną energię kinetyczną produktów reakcji.

Wynik podaj w MeV, zaokrąglony do czterech cyfr znaczących.

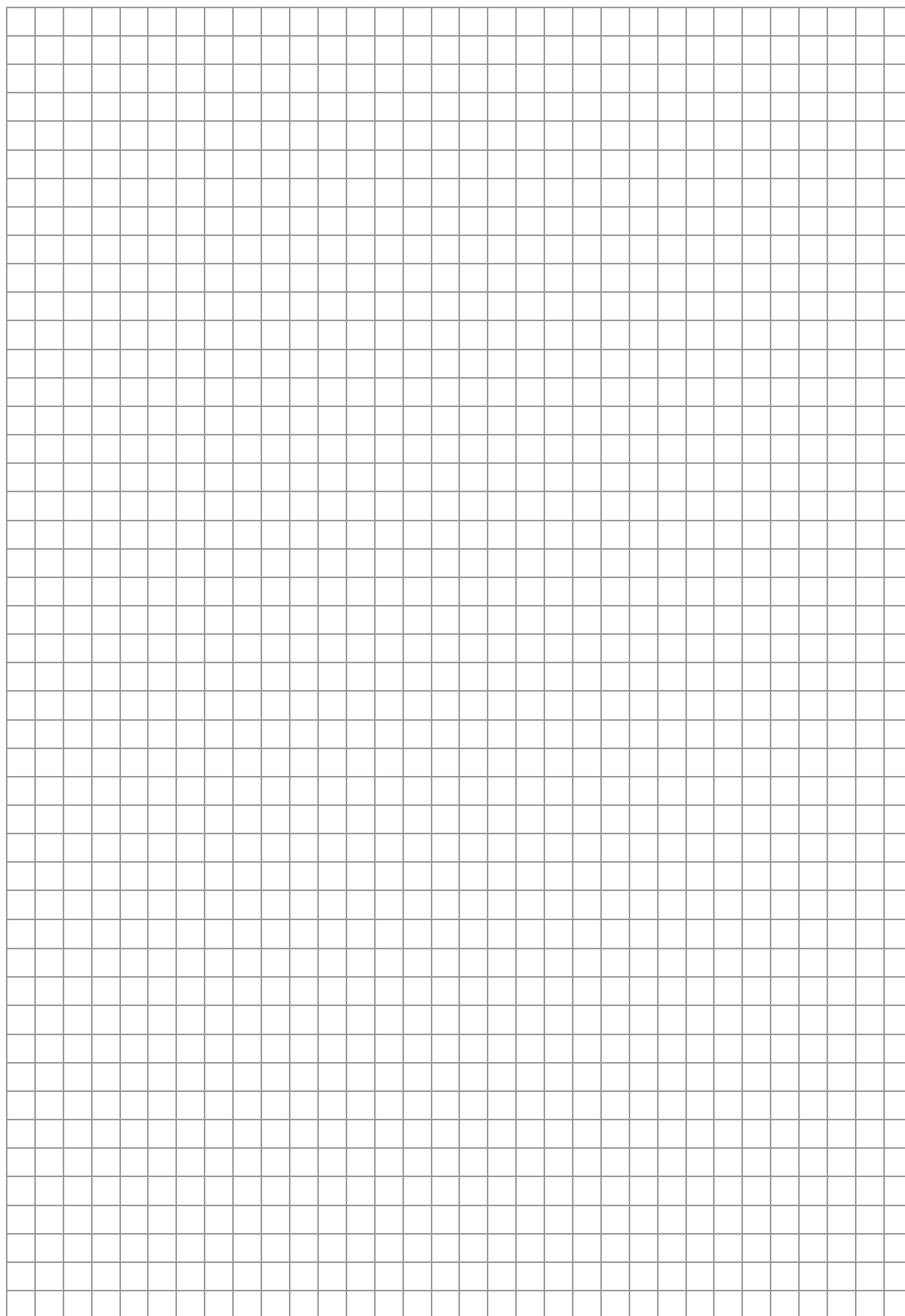
Wskazówka: Przyjmij, że $1 \text{ u} \cdot c^2 \approx 931,49 \text{ MeV}$ (c to wartość prędkości światła w próżni).

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

FIZYKA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FIZYKA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FIZYKA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015